Ἐπεὶ δὲ τῶν προσουσῶν τῷ ὑπερτελεῖ ὄντι τελειοτήτων ἑκάστη, τὸ κατ' ἐπίτασιν ἄπειρον πλουτεῖ. (§. υλβ'.) ἡμῶν δὲ ὁ νοῦς, (ἅτε δὴ πεπερασμένος τὴν δύναμιν ὤν.) θετικῶς ἑαυτῷ πεπερασμένας, ταύτας παριστᾷν οἷός ἐστιν. (§. υλδ'.) Οὐκ ἄρα ὥσπερ ἡμῖν εἰσὶν ἐννοούμεναι, λόγῳ δὲ ἀσυγκρίτως ὑπερτέρῳ καὶ κρείττονι, κτ. Ο. Η. τὸ Δ'.

Σχόλιον.

§. υμα'. „Ταῦτα γοῦν εἰδότες οἱ Θεολόγοι, καὶ ὡς ἀνώνυμον τὴν Θεαρχίαν ὑμνοῦσι, (διὰ τὸ Δ.) καὶ ἐκ παντὸς ὀνόματος. (διὰ τὸ Α'.)... Καὶ πάντα τὰ ὄντα, φασὶν αὐτὴν εἶναι (κατὰ τὸ Α'.) καὶ οὐδὲν τῶν ὄντων (κατὰ τὸ Δ'.)... Καὶ οὕτως ἂν τῇ πάντων αἰτίᾳ, καὶ ὑπὲρ πάντα οὔσῃ, καὶ τὸ ἀνώνυμον ἐφαρμόσει, (διὰ τοῦτο.) καὶ πάντα τὰ τῶν ὄντων ὀνόματα. (δι' ἐκεῖνο.) (1)

Περὶ Ἀγαθότητος.

§. υμβ'. Τῇ τελειότητι πάντως ἡ ἀγαθότης συνέπεται· καὶ τούτων μεταξὺ, τοσοῦτον μόνον, ἀληθείας θηράτωρ ἀκριβὴς, εὕροι ἂν τὸ διάφορον, ὅσον τὸ ἐκείνης τῇ κατὰ τὸν νοῦν γνωστικῇ δυνάμει ὑποκειμένης, ταύτην τῇ κατὰ θέλησιν ὀρεκτικῇ καθυποβάλλεσθαι· κἀξ ἐκείνης μὲν τὸ τέλειον νοητὸν καθεστάναι καὶ ἀγαστὸν, ἐκ δὲ ταύτης τὸ ἀγαθὸν βουλητὸν τυγχάνειν καὶ ἐφετόν. Εἶναι γὰρ τ' ἀγαθὸν οὗ πάντα ἐφίεται, τοῖς πᾶσιν ἠξίωται. Καὶ εἴποις ἂν, ὡς παρὰ τὸ ἄγαν θέειν περὶ αὐτὸ τὴν λογικὴν φύσιν, δι' ἐφέσεως ἀνατεινομένην, ἀγαθὸν εἴρηται. Τοῦτο δὲ λέγω, οὐχ ὅτι τοῦ ἀγαθοῦ τῷ ὄντι πᾶς τις ἐρᾷ, ἀλλ' ὅτι ὡς ἀγαθοῦ πᾶς παντὸς τῷ πόθῳ ἑάλω τε καὶ ἁλίσκεται.

§. υμγ'.

(1) Διονύσ. Ἀρεοπαγ. Περὶ Θείων Ὀνομάτων Κεφ. α'.

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ ΤΟΜΕΑΣ ΦΙΛΟΣΟΦΙΑΣ ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΟ ΕΡΕΥΝΩΝ ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΦΙΛΟΣΟΦΙΑΣ ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ: ΕΠ. ΚΑΘΗΓΗΤΗΣ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ Θ. ΠΕΤΣΙΟΣ

Ε.Υ.Δ της Κ.τ.Π ΙΩΑΝΝΙΝΑ 2006

§. υμγ'. Ἐν γοῦν τῷ Διαλόγῳ, ὃς ἐπιγράφεται Φίληβος, τὰ τοῦ ἀγαθοῦ στοιχεῖα μανθάνειν ἐστὶ κατὰ Πλάτωνα, τρία τὰ κυριώτατα ὄντα, (1) „ τὸ ἐφετὸν, τὸ ἱκανὸν, καὶ τὸ „ τέλειον. Καὶ ἐφετὸν μὲν, ὡς ἅπαντα πρὸς ἑαυτὸ ἐπιστρέφον. Ἱκανὸν δὲ, ὡς τῇ μεταδόσει, τὸ εἶναί τε καὶ εὖ εἶναι τοῖς οὖσιν ἐπαρκοῦν· διὰ δὲ τὸ τέλειον εἶναι, ἑκάτερον. Τοιοῦτον δ' αὖ εἴη ἡ ὑπεράγαθος πρὸ πάντων ἀγαθαρχία, δι' ἧς καὶ μέτρον, καὶ τὰ λοιπὰ ἀγαθύνεται. Τὸ γὰρ αὐτάγαθον πάντων ἐστὶ τῶν ὄντων κέντρον, καὶ ἡ πρὸς αὐτὸ πᾶσί τε καὶ ἔφεσις τῶν ὄντων ἄσβεστος ἐστίν. „ Ἄγνωστον γὰρ ὂν, πο„ θεῖ τὰ ὄντα τὸ ἐφετὸν τοῦτο, καὶ ἄληπτον, μήτε οὖν γνῶ„ ναι μήτε ἑλεῖν ὃ ποθεῖ δυνάμενα, περὶ αὐτὸ πάντα χο„ ρεύει, καὶ ὠδίνει μὲν αὐτὸ, καὶ οἷον ἀπομαντεύεται, (ὠδίνει μὲν, ὅτι οὐκ ἔχει ἑλεῖν, ἀπομαντεύεται δὲ, ὅτι οὐκ ἔ„ χει γνῶναι.) τὴν δὲ ἔφεσιν ἀκατάληκτον ἔχει, καὶ ἄ„ παυστον, τῆς ἀγνώστου καὶ ἀῤῥήτου φύσεως αὐτοῦ λειπόμενα, „ καὶ περιπτύξασθαι, καὶ ἐγκολπώσασθαι τὸ ἐφετὸν ἀδυνατοῦν„ τα.... Τὸ μὲν οὖν ἐφετὸν τοιοῦτον. Τὸ δέ γε ἱκανὸν δυ„ νάμεως ἐστὶ πλῆρες ἀγαθοειδοῦς, καὶ πρόεισιν ἐπὶ πάν„ τα.... Τοιαύτην γὰρ δὴ τὴν ἱκανότητα νομίζομεν εἶναι, „ δύναμιν ἐπὶ τὰ ἔσχατα διϊκνουμένην, καὶ διατείνουσαν.... „ Τὸ δὲ τέλειον ἐστὶ σύμμικτον ἐκ τοῦ ἐφετοῦ καὶ τοῦ ἱκανοῦ. „ Πᾶν γὰρ τὸ τοιοῦτον ὀρεκτόν ἐστι, καὶ γεννητικὸν τῶν ὁμοίων. „ Ἢ οὐχὶ κἂν τοῖς τῆς φύσεως ἔργοις, τὰ τέλεια πανταχοῦ „ καὶ ἐραστὰ, διὰ τὴν τῆς ὥρας ἀκμὴν, καὶ γόνιμα τυγχάνει „ ὄντα; (2)

§. υμδ'. Κατὰ μὲν οὖν τὰς ἀνωτέρω ἀποδοθείσας διαιρέσεις τῆς τελειότητος, (§. υλγ'.) εἰς μεταφυσικήν τε, καὶ φυσικὴν, καὶ ἠθικὴν καὶ τῆς ἀγαθότητος διαιρουμένης, ἡ μὲν τὸ κατὰ τὸ τί ἦν εἶναι συνίστησιν ἀγαθόν· οἷον δὴ πᾶν ὂν ἐκ τῶν συστατικῶν αὐτοῦ τῆς οὐσίας γνωριζόμενόν τε καὶ τελειούμενον, ἐξ αὐτῶν, καὶ τὸ ἐφετὸν εἶναι κεκλήρωται. Ἡ

(1) Παρὰ Πρόκλ. τῷ Διαδόχ. εἰς τὴν Θεολογ. τοῦ Πλάτ.
(2) Πρόκλ. ἔνθα ἀνωτέρω.

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ ΤΟΜΕΑΣ ΜΕΣΑΙΩΝΙΚΗΣ ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΟ ΕΡΕΥΝΩΝ ... ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ ...
Ε.Υ.Δ της Κ.τ.Π ΙΩΑΝΝΙΝΑ 2006

Ἡ δὲ τὸ φυσικὸν, τὸ ὑπὸ τῶν πρὸς τὰς κατὰ φύσιν αὐτοῦ συντελούσας ἐνεργείας, ἀκμαζουσῶν δυνάμεων συγκροτούμενον. Ἡ δὲ τὸ ἠθικὸν, τὸ ἐκ τῶν τελειωτικῶν τῆς ψυχῆς ἕξεων, καὶ νεύσεων ὁποιωνοῦν, εἰς αἵρεσίν τε καὶ πρᾶξιν ἑτοίμην, τῶν συμφωνούντων τοῦ ὀρθοῦ λόγου, περιλαμβανόμενον.

§. υμε'. Ἡ τοίνυν κινοῦν ταῖς τῆς ἐφέσεως ἴυγξιν ἕκαστα τ' ἀγαθὸν, (§. υμγ'.) ταύτῃ τοι καί τινος μετείληχεν ἀεὶ σχέσεως. Κοινὴ γεμὴν ἡ τοῦ ἀγαθοῦ εἰς τὸ ἄσχετον καὶ τὸ σχετικὸν διαίρεσις δεδοκίμασται. Καὶ ἄσχετον μὲν τὸ ἑαυτοῦ τελειωτικὸν ἂν ῥηθείη, σχετικὸν δὲ, τὸ παρ' ἑαυτὸ, καὶ ἄλλῳ γινόμενον· ὃ δὴ καὶ ἠθικὸν πλατύτερον ὀνομάζειν εἰσὶν οἳ ἀξιοῦσιν. Τριττὸν δὲ τοῦτο. Ἤτοι γὰρ διά τι ἕτερον αἱρετὸν τυγχάνει ὂν, καὶ συμφέρον καλεῖται· οἷον τὸ φάρμακον πρὸς ὑγίειαν, καὶ τὰ χρήματα διὰ τὰς χρείας, καὶ τ' ἄλλα τῶν ἐκτὸς λεγομένων ἀγαθῶν, οἷς οἱ πολλοὶ κατεπτηχότες τὸ μακάριον προσπηγνύουσιν. Ἢ δι' αὑτὸ θηρατὸν ἐστὶ, καὶ ἡδὺ λέγεται, ὡς ἄρα ἡδονῆς ὂν καὶ τέρψεως τῷ ἔχοντι πρόξενον. Διττῶς δὲ, ἤτοι γὰρ καθ' αὑτὸ αἱρετὸν τυγχάνον, καὶ ἐπαινετὸν ἐστὶν, οἵα ἡ ἀρετὴ, ἡ κατὰ Ζήνωνα καὶ τοὺς Στωϊκοὺς ἀκραιφνὴς τοῦ κατὰ σχέσιν ἀγαθοῦ οὖσα ἀκρότης· ἢ ψεκτὸν ἐστὶ, καὶ τὸ καλὸν ἔχον τῇ τοῦ λόγου ὀρθότητι προσιστάμενον, οἵα ἡ κατὰ τὸ σῶμα ἡδονὴ, ὃν Ἀρίστιππος, καὶ οἱ ἐκ τῆς Κυρηναϊκῆς Αἱρέσεως κακοδαιμονοῦντες, ἔσχατον ὅρον εὐδαιμονίας ἐτίθεντο. (1)

§. υμς'. Ἀντίθετον δὲ τοῦ ἀγαθοῦ τὸ κακὸν, καὶ τούτου τὰ εἴδη τοῖς ἐκείνου· ὧν ἕκαστον ἐφ' ὅσον διολισθαίνει τε καὶ ἐκπίπτει τῆς ἀγαθότητος, ἐπὶ τοσοῦτον καὶ τὸ ἐφετὸν εἶναι, καὶ ἱκανὸν, καὶ τέλειον παραιρεῖται, καὶ τὴν τοῦ κακοῦ ἀειδίαν ἀμπίσχεται. Καὶ κακὸν μὲν ἀσχέτως ἂν εἴη, τὸ καθ' ἑαυτὸ τῆς προσηκούσης ἀπολειπόμενον τελειότητος. Κατὰ σχέσιν δὲ, ὃ καί τοι καθ' αὑτὸ τῷ ἀγαθοειδεῖ κάλλει σεμνυνόμενον, ἄλλῳ γεμὴν τοῦ ἐκστῆναί τε καὶ ἐκπεσεῖν τῆς ἀγαθότητος παραίτιον γίνεται· οἷον δὴ περιουσία πλούτου, ἢ δόξης κόμπος,

(1) Ὅρα Ἀριστοτέλην Α'. Ῥητορικ. Κεφ. Θ'.

Ε.Υ.Δ της Κ.τ.Π
ΙΩΑΝΝΙΝΑ 2006

πος, κόρον ἐμποιήσαντα, πρὸς ὕβριν τὸν ἔχοντα πολλάκις κατήνεγκε. Καὶ ἀρετῆς δὲ περιουσία καὶ μέγεθος ἄλλον, ἐπὶ κεφαλὴν ὥσε κατὰ κρημνοῦ μοχθηρίας ἀποτυφώσασα. Καθάπερ οὖν καὶ τοὐναντίον, τὸ αὐτὸ ἄλλως κακὸν, ἀγαθοῦ τινι πρόξενον ἀνεδείχθη· οἷον φέρ᾽ εἰπεῖν ἡ τοῦ βραχίονος ἀποτομὴ, τὴν σωτηρίαν τῷ ἀνθρώπῳ ἐπραγματεύσατο.

Θεώρημα Ρ η ς'.

§. υμζ'. „ Τὸ ἀπειροτέλειον, καὶ ἀπειράγαθον.

Τῇ γὰρ τελειότητι τῆς ἀγαθότητος ἐφεπομένης (§. υμβ'.) ἀμφοῖν τε ἡ ἀπειρία σύνδρομος ἔσαι, καὶ προσέσονται τῷ αὐτῷ.

Θεώρημα Ρ η Ζ'.

§. υμη'. „ Τῷ ἀπειραγάθῳ οὐδὲν ἀγαθὸν ἂν εἴη σχε-
„ τικῶς· ἐκεῖνο δὲ ἀγαθὸν σχετικῶς τοῖς πᾶσιν.

Σχετικῶς γὰρ ἀγαθὸν ἐςὶν, ὅπερ ἄλλῳ τινὶ τελειωτικὸν γίνεται. (§. υμι.) Ἐκεῖνο δὲ ἐςὶ τὸ Αὐτάγαθον, ᾧ οὐδὲν ἂν ἔξωθεν τελειωτικὸν γένοιτο ἀπείρῳ ὄντι, καὶ τελειωτικοῦ ἁπάντων τῶν ἐξ αὐτοῦ ἀγαθυνομένων. (§. υμγ'.) Ἄρα τὸ Α'. καὶ τὸ Β'.

Πόρισμα.

§. υμθ'. Καὶ ἀνενδεὲς δὲ ἄρα πάντη πάντως ἡ Αὐτάγαθος Ἀγαθαρχία· αὐτῆς δὲ δεῖται τὰ πάντα.

Θεώρημα Ρ η Η'.

§. υν'. „ Τὸ ἀπειράγαθον καὶ αὐτάγαθον, δι᾽ ἐκεῖνο μὲν,
„ παρυφισαμένην ἐν ἑαυτῷ κακίαν, διὰ δὲ τοῦτο ἀνθυφιςὼς
„ ἐκ-

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ ΤΟΜΕΑΣ ΦΙΛΟΣΟΦΙΑΣ ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΟ ΕΡΕΥΝΩΝ ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΦΙΛΟΣΟΦΙΑΣ ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ: ΕΠ. ΚΑΘΗΓΗΤΗΣ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ Θ. ΠΕΤΣΙΟΣ
Ε.Υ.Δ της Κ.τ.Π ΙΩΑΝΝΙΝΑ 2006

„ ἐκτὸς αὐτοῦ, τὸ αὐτοκακὸν ἐλαττούμενον ἔχειν, τῶν ἀδυ-
„ νάτων.

Παρυποσταίη γὰρ ἂν ἐν αὐτῷ κακία, ἐκστάντι τῆς ἀγαθότητος. (§. υμϛʹ.) Ἐκσταίη δ' ἂν τῆς ἀγαθότητος, ἤτοι ἐκλελοιπείας αὐτῷ τινὸς τῶν τελειοτήτων, ἢ τῆς μὴ προσηκούσης, εἰ τύχοι, προσγινομένης. (§. υμβʹ.) Ἀλλὰ τὸ ἀπειροτέλειον διὰ τὴν προσοῦσαν αὐτῷ ἀπειρίαν ἀναυξές τε καὶ ἀμείωτον. (§. τπζʹ.) Τὸ δὲ ἀπειροτέλειον καὶ ἀπειράγαθον. (§. υμζʹ.) Ἄρα ... Ο. Η. τὸ Α.

Αὐτοκακὸν δ' ἂν εἴη (ἐξ ὑποθ.) τὸ πάντη πάντως τῷ αὐταγάθῳ ἀντίθετον. Καὶ οἱασοῦν ἑπομένως τελειότητος ἄμοιρον. Εἴπερ οὖν αὐθυφεστήκει τοῦτο ἐκεῖνο, ἤτοι ὂν ἂν εἴη, ἢ μηδέν. Ἀλλ' εἰ μὲν τὸ πρῶτον, εἶχεν ἂν τὴν τοῦ εἶναι τελειότητα, εἰ μηδὲν ἄλλο, καὶ ταύτῃ δὲ καὶ ἀγαθότητός τινος ἀμοιροῦν, οὐκ ἂν εἴη αὐτοκακόν. (§. υμβʹ.) Οὐδὲ τῷ αὐταγάθῳ πάντη πάντως ἀντίθετον. Εἰ δὲ τὸ Β. οὐθ' ὑφεστὼς ἄρα τὴν ἀρχὴν ἂν εἴη. Ἄρα καὶ τὸ δεύτερον.

Σχόλιον.

§. υναʹ. Καὶ τοῦτον ἄρα τὸν τρόπον ἐπιρραπίζεται ἡ τῶν Μανιχαίων ἄνοια, τὴν ὑπόστασιν τῷ ἀνυποστάτῳ χαριζομένων, καὶ φύσιν τινὰ αὐτοκακὸν ἀναπλαττομένων. Κατὰ τούτων γοῦν θείως τῷ ὄντι καὶ ὁ Ἀρεοπαγίτης Διονύσιος (1) ἀγωνίζεται, ἀνυπόστατον πάντη τὸ κακὸν ἐν τοῖς οὖσιν ἀπο-
„ δεικνύς, καὶ τέως ἐπιφέρων, ὡς ἄρα στέρησίς ἐστι τοῦτο, καὶ
„ ἔλλειψις, καὶ ἀσθένεια, καὶ ἀσυμμετρία, καὶ ἁμαρτία, καὶ
„ ἄσκοπον, καὶ ἀκαλλές, καὶ ἄζωον, καὶ ἄνουν, καὶ ἄλογον, καὶ
„ ἀτελές, καὶ ἀνίδρυτον, καὶ ἀναίτιον, καὶ ἀόριστον, καὶ ἄγο-
„ νον, καὶ ἀργόν, καὶ ἀδρανές, καὶ ἄτακτον, καὶ ἀνόμοιον, καὶ
„ ἄπειρον, καὶ σκοτεινόν, καὶ ἀνούσιον, καὶ αὐτὸ μηδαμῶς μη-
„ δαμῇ μηδὲν ὄν. Ἀλλ' ἔστιν οἷς ἔδοξε μηδὲ τοὺς Μανιχαίους ἐκεί-

(1) Περὶ Θείων Ὀνομ. Κεφ. δʹ.

Ε.Υ.Δ της Κ.τ.Π ΙΩΑΝΝΙΝΑ 2006

ἐκείνους τὸ αὐτόκακον οὕτως ἐκδεξαμένους, ὃν δὴ τρόπον ἀνίδρυτον πάντη ἐστὶν, ἐν τοῖς οὖσι καθιδρυκέναι, νῦν δὲ ἄλλως εἰσαγηοχέναι τινὰ, οὔκουν μὲν πονηρὸν ὄντα φύσει, σχετικὴν δὲ τὴν πονηρίαν ἐπιφερόμενον, (§. υμς΄.) καὶ τοῖς πονηροῖς ἐπιχαίροντα. (1) Οὕτω γὰρ δὴ, (ὅπερ ἡμῖν πρεσβεύεται περὶ τοῦ κακοδαίμονος) μόνῃ οὖν τῇ προαιρέσει τοῦ παλαμναίου πλαχῖνος ἐκείνου προσειλειβείη τὰ τῆς κακίας. Ἀγαθὴ δ' αὖ εἴη ἡ οὐσία, ὥσπου καὶ παντὸς ὄντος, πολλαῖς τε κἀγαθαῖς δυνάμεσιν οὖσα κατάκομος. Τὸ τοίνυν περὶ τούτου, εἰ καὶ οὕτως ἔχειν ὑποτιθέμενον, ἐπὶ τὸ εὐλογώτερον ἔοικε ῥέπειν, καὶ οὐδ' ἐπὶ ποσὸν ἡμῖν τὸ Θεώρημα, (§. υν΄.) οἷόν ἐστιν ὑποσείειν, (ἔρρωται γὰρ, εἰ οὕτως ἔχει, τὸ ἐν ἐκείνῳ δειχθὲν, ὡς τὸ αὐτόκακον ἀνυπόστατον, ἀγαθυνθέντος ὁπωσοῦν τοῦ περὶ οὗ ἡ σκέψις, κατὰ γοῦν τὸν λόγον τοῦ εἶναι, καὶ δύνασθαι.) τὸ μέντοι δόγμα τόδε τοῦ Μάνεντος φευκτέον ὅσῳ καὶ αὐτὸ τὸ εἰσαγόμενον ἀρχέκακον. Ἐκεῖνος γὰρ ἀντίθεόν τι ἴση τὸ τοιοῦτον, ἄναρχον, ἀΐδιον, πανσθενὲς, δημιουργὸν (2), τῶν ὅσα δοκεῖ τῆς μοίρας εἶναι τῆς χείρονος, ἀντιπαρεξάγων τῷ ἀγαθῷ καὶ μόνῳ Θεῷ, καὶ πολὺ μέρος οὕτω τῆς δυνάμεώς τε καὶ ἀγαθότητος τοῦ ἀκροτάτου ὄντος ὑποτεμνόμενος. Ἤτοι γὰρ οὐ δύναται ἀγαθὸς ὢν τὴν ἐκείνου μοχθηρίαν κολοῦσαι, καὶ οὐδὲ παντοδύναμος ἔσται, ἢ δυνάμενος οὐ βούλεται, καὶ οὐδ' αὐτάγαθος, ὧν τί ἄν τις ἔχοι νοεῖν ἢ λέγειν περὶ Θεοῦ βλασφημότερον;

Θεώρημα ΡϞΘ΄.

§. υνβ΄. „ Τὸ αὐτάγαθον οὐδενὶ ἂν εἴη κακὸν σχετικῶς.

Ἐκεῖνο γὰρ σχετικῶς ἀγαθὸν τοῖς πᾶσιν ἐστὶν, (§. υμη΄.) ὑφ' οὗ κατὰ μετοχὴν ἅπαντα ἀγαθύνεται. (§. υμγ΄.) Σχετικῶς δὲ κακὸν, τὸ τοῖς ἄλλοις τοῦ ἐκστῆναι τῆς ἀγαθότητος γινό-

(1) Ὅρα Πλούταρχ. Ἐν τοῖς περὶ Ἴσιδος, καὶ Ὀσίριδος.
(2) Ὅρα Ἐπιφαν. Κύπρου Βιβλίῳ β΄. Αἱρέσ. μς΄.

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ ΤΟΜΕΑΣ ΦΙΛΟΣΟΦΙΑΣ ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΟ ΕΡΕΥΝΩΝ ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΦΙΛΟΣΟΦΙΑΣ ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ: ΕΠ. ΚΑΘΗΓΗΤΗΣ Κ. ΠΕΤΣΙΟΣ
Ε.Υ.Δ της Κ.τ.Π ΙΩΑΝΝΙΝΑ 2006

γινόμενον αἴτιον. (§. υμϛ΄.) Ταὐτὸν εἰπεῖν, ᾧ τ' ἄλλα κακοῦνται. Ἄρα, κτ.

Σχόλιον.

§. υνγ΄. „ Πῶς οὖν μὴ εἶναι κακίαν ἐν τῇ πόλει, ἣν „ ὁ Κύριος οὐκ ἐποίησε τὸ προφητικόν φησι λόγιον; (1) Ἀλλὰ κακίαν ἐνταῦθα πλατύτερον, τὴν ἐν δίκῃ τοῖς πονηροῖς προσεισφερομένην ποινὴν οἶδεν ὁ λόγος· ἣ δὲ κυρίως εἰπεῖν κακία οὐκ ἔστι, μᾶλλον δὲ ἀγαθότης, ὅτι πλεῖστον εἰς τὴν τοῦ ὅλου συμβάλλουσα τελειότητα. „ Οὕτω γὰρ καὶ „ οἱ Ἄγγελοι τῷ κολάζειν τοὺς ἁμαρτάνοντας εἰσὶ κακοί· „ τούτῳ γοῦν τῷ λόγῳ καὶ οἱ σωφρονισταὶ τῶν πλημμελούντων „ κακοὶ, καὶ τῶν ἱερέων οἱ τὸν βέβηλον τῶν θείων μυστη„ρίων ἀπείργοντες. Καίτοι οὐδὲ τὸ κολάζεσθαι κακὸν, ἀλ„λὰ τὸ ἄξιον γενέσθαι κολάσεως· οὐδὲ τὸ κατ' ἀξίαν ἀπείρ„γεσθαι τῶν [illegible]ῶν, ἀλλὰ τὸ ἐναγῆ καὶ ἀνίερον γενέσθαι, καὶ „ τῶν ἀχράντων ἀνεπιτήδειον. (2) Τοῦ τοίνυν ἀγαθοῦ ἂν εἴη, τὸ καὶ ἐκ τῶν δοκούντων ἐναντίων ἀγαθοῦν τὰ ὄντα, ἐπὶ τὸ κρεῖττον μετάγοντα, κακοῦν δὲ ἀλλότριον, καὶ μᾶλλον ἢ τοῦ πυρὸς τὸ ψύχειν, καὶ τοῦ φωτὸς τὸ ἐπισκοτεῖν. „ Θέ„μις γὰρ οὔτ' ἦν, οὔτε ἔστι τῷ ἀρίστῳ δρᾶν ἄλλο, πλὴν τὸ „ κάλλιστον. (3) Διὸ καὶ Ἰάμβλιχος (4) καὶ Πρόκλος (5) καὶ Χρύσιππος (6) καὶ οἱ ἐκ τῆς Ἀκαδημίας ἅπαντες, τοὺς ὑπειληφότας τῶν θεῶν τοὺς μὲν ἀγαθοποιοὺς εἶναι, τοὺς δὲ κακοποιοὺς, δικαιοτάτοις ἐλέγχοις καθυποβάλλουσι. Καὶ γάρ τοι (7) „ Εἰ θεοί τι δρῶσιν αἰσχρὸν, οὐκ εἰσὶ θεοί.

Θεώ-

---

(1) Ἀμὼς Κεφ. γ΄.
(2) Διονύσ. Ἀρεοπαγ. περὶ Θείων Ὀνομ. Κεφ. δ΄.
(3) Πλούταρχ. Περὶ Εἱμαρμ.
(4) Περὶ τῶν κατ' Αἴγυπτ. Μυστηρ. Τμήμ. ά. Κεφ. ιη΄.
(5) Εἰς τὴν Πλάτων. Θεολόγ. Βιβλ. ά. Κεφ. ιϛ΄. ιζ΄. ιθ΄.
(6) Παρὰ Πλουτάρχ. Ἐν τῷ περὶ Στωϊκ. Ἐναντιωμ.
(7) Εὐριπίδ.

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΟ ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΗΣ ΦΙΛΟΣΟΦΙΑΣ ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ Θ. ΠΕΤΣΙΟΣ
Ε.Υ.Δ της Κ.τ.Π ΙΩΑΝΝΙΝΑ 2006

Θεώρημα Σ'.

§. υνδ'. „ Μεταφυσικῶς ἅπαν ὂν ἐστὶ καὶ ἀγαθόν.

Μεταφυσικῶς γὰρ ἅπαν ὂν τέλειον. (§. υλέ.) Ἡ δὲ τέλειον, καὶ ἀγαθόν. (§. υμβ'.)

Θεώρημα ΣΑ'.

§. υνέ. „ Τῆς φυσικῆς ἀγαθότητος πολλὰ ἐστὶν ἐν μέ-
„ ρει ἐκπίπτοντα.

Ταύτῃ γε ἤπερ οὐδὲ τῇ φύσει προσηκουσῶν αὐτοῖς δυνάμεων ἕκαστα ἀνελλιπῶς ἀεὶ ἐμοιρεῖ, ὑφ' ὧν αὐτοῖς ἡ φυσικὴ λεγομένη τελειότης προσεπαθροίζεται. (§. υμδ'.) Ἡ γὰρ τυχοῦσα κατὰ πᾶν εἶδος τελειότητος παρεκτροπὴ, τῆς ὁμοειδοῦς ἀγαθότητος ἀπόπτωσις κρίνεται. (§. υμβ'. υμς')

Σχόλιον.

§. υνς'. Προσεκτέον δὲ τὰ τοιαῦτα μὴ φύσει ὀνομάζειν κακὰ, ἀλλὰ τὸ οὐσιώδη τινὰ κακίαν ὑπεμφαίνειν αὐ τῆς φύσεως τὸ ἐπώνυμον, ὥσπερ ἄλλοις τε πολλοῖς, καὶ τῷ θεσπεσίῳ Διονυσίῳ παρείληπται. (1) Ἣν δήπερ οὐσιώδη κακίαν, καὶ μεταφυσικὴν, ἀνυπόστατον, καὶ πάντῃ μηδὲν φθάντες ἐδείξαμεν. (§. υν'. υνά. καὶ υνδ.)

Θεώρημα ΣΒ'.

§. υνζ'. „ Τῶν ἀγαθῶν τὰ ἠθικὰ τῆς ἐφ' ἑκάτερα ῥέ-
„ πειν πεφυκυίας δυνάμεως εἰσὶν ἴδια. Ὡσαύτως δὲ καὶ τὰ
„ ἀντιδιαστελλόμενα τούτων κακά.

Κα-

(1) Ἐν ὅλῳ τῷ Δ'. Κεφ. τοῦ περὶ Θείων Ὀνομ.

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ ΤΟΜΕΑΣ ΦΙΛΟΣΟΦΙΑΣ ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΟ ΕΡΕΥΝΩΝ ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΦΙΛΟΣΟΦΙΑΣ ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ: ΕΠ. ΚΑΘΗΓΗΤΗΣ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ Θ. ΠΕΤΣΙΟΣ
Ε.Υ.Δ της Κ.τ.Π ΙΩΑΝΝΙΝΑ 2006

Κεῖται γὰρ τὰ μὲν ἐν τῇ καθ᾽ ἕξιν, ἢ ὁποίανδηποτῶν νεῦσιν τῆς ψυχῆς ἑτοιμοτάτῃ τοῦ ἑλέσθαι καὶ πρᾶξαι τὰ τῷ ὀρθῷ λόγῳ συνᾴδοντα, (§. υμδ΄.) τὰ δὲ τοὐναντίον. (§. υμϛ΄.) Ἡ δὲ δὴ αἵρεσις τῆς δύω τινῶν ἑκάτερον ἐν μέρει ἑλέσθαι ἐχούσης ἐστὶ δυνάμεως. (ἐξ ὑποθ.) Ἄρα, κτ. Ὅπερ ἔδει τὸ Α΄. καὶ τὸ Β΄.

Πορίσματα.

§. υνη΄. Α΄. Διὸ καὶ τὰ ἄλλα παρὰ τὸν ἄνθρωπον, προαιρετικῆς δυνάμεως ἀμοιρήσαντα, ἀρετῆς καὶ κακίας τῆς κατ᾽ ἦθος ἀνεπίδεκτα κρίνεται.

Β΄. Οἵτε τὴν Εἱμαρμένην εἰσάγοντες, σὺν αὐτῇ τῇ κατὰ προαίρεσιν αὐτεξουσιότητι, καὶ τὰ ἀγαθῶν καὶ κακῶν τὰ ἠθικὰ συναποσκευάζουσιν.

Θεώρημα ΣΓ΄.

§. υνθ΄. „ Νόμου δὲ ἄνευ, τὰ κατ᾽ ἦθος ἀγαθὰ καὶ κα-
„ κὰ πάμπαν ἀσύστατα.

Τὰ μὲν γὰρ ἡ πρὸς τὸν ὀρθὸν λόγον συμφωνία (§. υμδ΄.) τὰ δὲ, ἡ ἀπὸ αὐτοῦ τούτου παρεκτροπή τε, καὶ ἀπολίσθησις (§. υμϛ΄.) συνίστησιν. Νόμος δὲ ὁ ὀρθὸς λόγος ἐστὶν, ὁ φύσει, ἢ θέσει ἡμῖν ὑπαγορευόμενος. (ἐξ ὑποθ.) Ἄρα, κτ.

Πορίσματα.

§. υξ΄. Α΄. Καὶ νόμος ἄρα οὐ κεῖται, οἷς οὐκ ἔστι προαίρεσις.

Β΄. Οἵτε τὴν Εἱμαρμένην εἰσάγοντες, καὶ τοὺς νόμους αὐτοὺς περιττοὺς ἀποφαίνουσιν.

Σχό-

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ ΤΟΜΕΑΣ ΦΙΛΟΣΟΦΙΑΣ ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΟ ΒΥΖΑΝΤΙΝΗΣ ΚΑΙ ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΦΙΛΟΣΟΦΙΑΣ ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΟΣ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ Θ. ΠΕΤΣΙΟΣ
Ε.Υ.Δ της Κ.τ.Π ΙΩΑΝΝΙΝΑ 2006

Σχόλιον.

§. υξα. Διὸ καὶ τοὺς Ἐπικουρείους εὕροις ἂν κατὰ λόγον ταῖς ἀλογίαις συῤῥάπτοντας. Ἐκείνοις γὰρ ἀθέμιτον ἦν οὐδὲν, ἐπεὶ οὐδὲ θέμις. Καὶ πάντα νόμον, καὶ αὐτὸν τὸν ἐν πλαξὶ καρδίας ἀνάγραπτον, ἀπαλεῖψαι βιασάμενοι, ἀκόλουθον ἦν οὐδὲν ἡγεῖσθαι οὐδ' ἄνομον. Προαποκεῖσθαι γὰρ ἐπάναγκες ἐπὶ τῶν ἠθῶν, γνώμονα οἱονείτινα, καὶ κανόνα, ᾧ προσαρμόζοιτο· ὥστε καὶ ὅ τινες τῶν παρὰ Λατίνοις θεολογούντων, φασὶ ,, τὰ μὲν εἶναι φαῦλα ὅτι ἀπηγόρευται, τὰ ,, δ' ἀπηγορεῦσθαι ἅτε δὴ φαῦλα, καὶ τούτων οὐσιώδη πως εἶναι τὴν πονηρίαν, εἰ μὴ τοιαῦτα λέγωσι τὰ τοῦ νόμου τοῦ φυσικοῦ ἀντιστρατευόμενα τοῦ πρεσβυτάτου, ἄτοπον ἅμα, καὶ γελοῖον τὸ λεγόμενον. ,, Οὗ γὰρ οὐκ ἔστι νόμος, μηδὲ πα- ,, ράβασιν εἶναι, (1) καὶ αὐτοὶ οἱ θεῖοι χρησμοὶ ἀπεφθέγξαντο.

Θεώρημα ΣΔ΄.

§. υξβ. ,, Παρὰ τὴν τῶν πλειόνων ἐπιπλοκὴν, τῶν ἐπὶ ,, μιᾷ καὶ τῇ αὐτῇ πράξει συνιόντων, τὸ μὲν ἀγαθὸν κατ' ἦθος, ἐκ τοῦ ὁλοκλήρου συναρτύεσθαι συμβαίνει, τὸ δὲ ,, κακὸν καὶ ἐκ τοῦ μέρους.

Ἔστι γὰρ καὶ ὁ πράττων, καὶ τὰ περὶ ἃ, καὶ τὰ δι' ὧν, καὶ τὰ ἐξ ὧν, καὶ τὰ ὑφ' ὧν, καὶ ὁ χρόνος καθ' ὃν, καὶ ὁ τόπος ἐν ᾧ, καὶ ἐπὶ πάντων τούτων ἐπιτάσεις τε καὶ ὑφέσεις, καὶ πολλὰ ἄττα ἐν ἑκάστῃ πράξει ἐπιθεωρεῖται, ὧν τάτε δέοντα καὶ τὰ μὴ, νόμου διαγορεύοντος, τὰ τῆς αἱρέσεως ἀπαιτεῖται. Ἤτοι γοῦν ἐπὶ τῆς οὕτως ἐχούσης πράξεως, καθ' ἑκάστην τῶν εἰρημένων περιστάσεων, συμφώνως τῷ ὀρθῷ λόγῳ βαίνει ἡ αἵρεσις, ἢ κατάτινα καὶ διαφωνεῖ. Ἀλλ' εἰ μὲν ἐκεῖνο, ἀγα-

(1) Παῦλος πρὸς Ῥωμ.

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ ΤΟΜΕΑΣ ΦΙΛΟΣΟΦΙΑΣ ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΟ ΕΡΕΥΝΑΣ ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΦΙΛΟΣΟΦΙΑΣ ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ: ΕΠΙΚ. ΚΑΘΗΓΗΤΗΣ Κ.Τ. ΠΕΤΣΙΟΣ
Ε.Υ.Δ της Κ.τ.Π ΙΩΑΝΝΙΝΑ 2006

ἀγαθὸν ἠθικῶς τὸ πραττόμενον. (§. υμδ΄.) Εἰ δὲ τοῦτο, ἔπι δὴ ἐν μέρει τοῦ ὀρθοῦ λόγου ἀπολισθαῖνον, κακόν. (§. υμϛ΄.) Ἄρα, κτ.

Σχόλιον.

§. υξγ΄. „Συνελόντι δὲ φάναι, τὸ ἀγαθὸν ἐκ τῆς „μιᾶς, καὶ τῆς ὅλης αἰτίας· τὸ δὲ κακὸν ἐκ πολλῶν, καὶ „μερικῶν ἐλλείψεων. (1) Τὸ μὲν γὰρ ἀγαθὸν ἐκ πολ-„λῶν οἷον ἀριθμῶν, εἰς ἕνα καιρὸν ἡκόντων, ὑπὸ συμ-„φωνίας τινὸς καὶ ἁρμονίας ἀποτελεῖται· τὸ δὲ κακὸν ἐξ „ἑνὸς ἀτόπως ἐλλείποντος, ἢ προσόντος, εὐθὺς ἑτοίμην „ἔχει τὴν φύσιν. (2)

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Ι΄.

Περὶ Ἀληθείας, καὶ Τάξεως.

§. υξδ΄. Ἡ δὲ ἀλήθεια ἀπόφασιν τινὰ λήθης τε, καὶ ἀπάτης ἐμφαίνουσα, ἐν αὐτῷ τῷ ὀνόματι, σχέσιν τινὸς ἀπαραιτήτου ἐκφέρειν ἀεὶ δοκεῖ πρὸς τὸν νοῦν τὸν ἔξω τῆς λήθης, καὶ τῆς ἀπάτης γινόμενον· καὶ ἀντιστρόφως τοῦ νοῦ πρὸς ἐκεῖνο. Σχέσιν δὲ τὴν τῷ ὄντι βεβηκυῖαν, ὅπερ ἐστὶν, ἐν ἀκριβεῖ συνισταμένην τῇ συμφωνίᾳ καὶ ὁμοιότητι. Καθάπερ δὴ καὶ τὸ ψεῦδος τὴν ἀντίθετον, τὴν ἐρειδομένην τῇ διαφωνίᾳ, καὶ ἀνομοιότητι. Ἐπειδὴ δὲ Νοῦς ὁ μὲν παραίτιος ἂν εἴη τοῦ σχετικοῦ, ὁ δὲ μὴ, ἐκείνου δὲ μόνον ἀντιληπτικὸς, καὶ τὸ σχετικὸν δὲ, ἤτοι μόνον ἐν λόγοις ὑπὸ τοῦ νοῦ θεωροῖτο, ἢ καὶ ἐν πράγμασιν, ᾗ πέφυκεν, ἐντεῦ-

θεν

(1) Διονυσ. Ἀρεοπαγ. Περὶ Θείων Ὀνομ. Κεφ. Δ΄.
(2) Πλούταρχ.

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ ΤΟΜΕΑΣ ΦΙΛΟΣΟΦΙΑΣ ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΟ ΕΡΕΥΝΩΝ ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΦΙΛΟΣΟΦΙΑΣ ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ: ΕΠΙΚ. ΚΑΘΗΓΗΤΗΣ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ Θ. ΠΕΤΣΙΟΣ
Ε.Υ.Δ της Κ.τ.Π ΙΩΑΝΝΙΝΑ 2006

θεν τρία ἡμῖν τῆς ἀληθείας τὰ εἴδη ἀνακύπτοντα φέρεται· τῆς μὲν μεταφυσικῆς, τῆς δὲ λογικῆς, τῆς δὲ ἠθικῆς.

§. υξέ. Ἐὰν γὰρ πρὸς Νοῦν τὸν ὑποστησάμενον, τὸ ὑφεστὼς ἀναχθὲν, συμφώνως πρὸς αὐτὸν ἐκεῖνον ἔχῃ τὸ εἶναι, μεταφυσικὴ ἔσται (ὡς ἀξιοῦσι καλεῖν) ἡ ἀλήθεια, καὶ τὸ κατ' αὐτὴν, μεταφυσικῶς ἀληθὲς, οἷα δὴ πάντα τὰ ὄντα, πρὸς τὸν τεχνίτην λόγον ἀκούει παραβαλλόμενα· πρὸς ὃ δὴ εἶδος ἀναλόγως ἂν ἔχοι, καὶ τὸ τῆς τεχνικῆς ἀληθείας, καθ' ἣν ἀληθὲς εἶναι λέγεται καὶ τὸ τεχνιτευθὲν, πρὸς τὸν τεχνησάμενον νοῦν διασῶζον ἀκριβῆ τὴν ἐμφέρειαν. Οὕτως ἀληθὴς ναῦς, καὶ οἶκος ἀληθὴς λέγεται, κατὰ σκοπὸν ἀποβάντα, τῷ ναυπηγήσαντι, καὶ οἰκοδομήσαντι. Ἐὰν δὲ πρὸς τὸν μηδαμῶς μὲν αἴτιον ἀναδειχθέντα, ἀντιλαβέσθαι δὲ ἐσπουδακότα νοῦν, τὸ ὂν ἀναφέρηται, μεταξὺ δὲ τοῦ νοῦ καὶ τοῦ νοητοῦ, ἀπαραποίητα ὡς οἷόν τε σώζηται τὰ τῆς συμφωνίας, λογικὴ ἡ ἀλήθεια, καὶ λογικῶς ἀληθὲς τὸ οὕτως ἀληθεῦον ἀκούσεται· οἷον τὸ τὸν ἄνθρωπον, φέρ' εἰπεῖν, κεκοσμῆσθαι λόγῳ, καὶ πλευρῶν τριῶν ἀμοιρεῖν τὸ τρίγωνον, καὶ τὰ παραπλήσια. Ἧς δήπου τάξεως, οὐδὲ τὰ κατ' ἀφαίρεσιν, οἷον τὸ ἐφ' ἓν, ἢ διχῇ διαστατὸν, οὐδὲ τὰ κατ' ἐπίνοιαν, οἷον τὸν ἄνθρωπον ἢ εἶδος, ἢ ὑποκείμενον, κ. ξ. ἐξοβελιστέον· τὰ μὲν γὰρ, κἂν ᾖ χωρὶς τῶν οἷς σύνεστι καθ' αὑτὰ θεωρούμενα, ἀλλὰ γνωρίσματα ἐστὶ τοῖς οὖσιν ἐνυπάρχοντα. Τὰ δὲ σχέσεις τινές εἰσιν, ἃς ὁ νοῦς τοῖς ἑαυτοῦ φιλεῖ ἐπιλογίζεσθαι ἐννοήμασι, διὸ εἰκότως καὶ τούτοις τὸ τῆς λογικῆς ἀληθείας ἐπιφημίζεται. Ἐὰν δὲ τελευταῖον τῶν ἐνεργημάτων τῆς ψυχῆς αἱ φωναὶ πισταὶ γινόμεναι ὑπηρέτιδες, σύμφωνα ταῖς ἐννοίαις ἐξαγγέλλωσι τὰ λεγόμενα, ἐν ὁλοτελεῖ καὶ ἀδιστάκτῳ πληροφορίᾳ τοῦ λέγοντος, κἂν ἄλλως τῶν πραγμάτων αὐτὸν ἀπᾴδειν λανθάνοι ἐν οἷς ἂν λέγοι, ἠθικὴ εἰρήσεται ἡ ἀλήθεια. Ὁ δὲ καίτοι ψευσάμενος, ὅτι γε μὴν ἄκων τουτὶ πεπόνθοι, ψεύστης οὐκ ἐν δίκῃ ὀνομασθήσεται.

§. υξς'. Τοσαυταχῶς δὲ καὶ τὸ ψεῦδος ῥηθήσεται. Καὶ μεταφυσικῶς μὲν ἂν εἴη, ἢ τεχνικῶς, εἰ μὴ τὸ γεγονὸς σύμφωνον ᾖ, τῷ τοῦ ὑποστησαμένου, ἢ τεκτηναμένου νοήματι· λογικῶς δὲ εἰ μὴ οἰκείως ἔχῃ τοῖς ἐννοήμασι τὰ νοούμενα· ἠθικῶς δὲ, εἰ μὴ αἱ φωναὶ ταῖς ἐννοίαις συμβαίνωσιν.

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ ΤΟΜΕΑΣ ΦΙΛΟΣΟΦΙΑΣ ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΟ ΕΡΕΥΝΩΝ ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΦΙΛΟΣΟΦΙΑΣ ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ: ΕΠ. ΚΑΘΗΓΗΤΗΣ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ Θ. ΠΕΤΣΙΟΣ
Ε.Υ.Δ της Κ.τ.Π ΙΩΑΝΝΙΝΑ 2006

Θεώρημα ΣΕ΄.

§. υξζ΄. „ Ἅπαν ὃν μεταφυσικῶς ἐστὶν ἀληθὲς, οὐδὲν „ δὲ οὕτως ἐστὶ ψεῦδες.

Εἰ μὴ γὰρ, ἀλλ' ἔστι τι καὶ οὕτω ψεῦδες, οὐκ ἄρα καὶ νῦν τὰ πάντα, ἀλλ' ἔστι καί τι, ὃ παρὰ γνώμην ἀπέβη τῷ δημιουργήσαντι. (§. υξς΄.) Τὸ δὲ τοῦ πανσθενοῦς πλείστην ὅσην κατηγορεῖν τὴν ἀσθένειαν, τίς οὐ συνορᾷ; Ἄρα, κτλ.

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ ΤΟΜΕΑΣ ΦΙΛΟΣΟΦΙΑΣ ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΟ ΕΡΕΥΝΩΝ ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΦΙΛΟΣΟΦΙΑΣ ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ ΕΠ. ΚΑΘΗΓΗΤΗΣ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ Θ. ΠΕΤΣΙΟΣ

Σχόλιον.

§. υξη΄. Τοὺς ἐκ ταὐτομάτου ὑποστῆναι τὰ ὄντα, καὶ εἰκῇ καὶ ἀπρονοήτως ἕκαστα φέρεσθαι δογματίσαντας, μόνους ἂν εὕροις ἀπομαχομένους τῷ δόγματι. Ἀλλ' ἐρρέτωσαν ἡμῖν ἤδη Δημόκριτοι, καὶ Ἐπίκουροι, καὶ τῶν λοιπῶν ἀθέων τὸ σμῆνος· ὧν ἐν ἄλλοις ὑπερτεθείσθω ἀπελεγχθησομένη ἡ ἄνοια. Οὐδὲν δὲ πρὸς τὸ Θεώρημα οὐδὲ τὸ φρόνημα τὸ τοῦ Πλάτωνος, τῷ τὸν μὲν ἀκρότατον Θεὸν οὐδαμῶς, τοὺς δὲ ἐλάσσονας Θεοὺς οὓς εἰσῆγε, δημιουργούς τε καὶ συνοχεῖς τοῦ παντὸς ὑποστησαμένου (1). Τὸ μὲν, ὅτι τοῦτο μόνης τῆς ἀπείρου ἂν εἴη δυνάμεως ἐκείνου, τὸ τοῖς οὖσι τὸ εἶναι παρασχεῖν, (§. σξα΄. σξβ΄.) καὶ διαρκοῦσαν διασώζειν· τὸ δὲ, ὅτι καὶ Πλάτων αὐτὸς τοὺς δευτέρους Θεοὺς, ἐξ αὐτοῦ τοῦ πρώτου εἰληφότας τὰ παραδείγματα, κἀκείνου τοῖς νεύμασι καὶ τοῖς θεσμοῖς πειθαρχοῦντας, τὰ ὄντα διακοσμεῖν ὑποτίθησιν. Αὐτὰ δὴ ταῦτα ἀπαντητέον, καὶ πρὸς τοὺς τὰ νοερὰ εἴδη, κοσμήτορας οἱονεὶ τῶν ὑπὸ σελήνην καθιστῶντας. Τί δ' ἂν εἴποιμεν πρὸς τοὺς τὰς συμβαινούσας ὁσῶραι τῇ φύσει μεταβολὰς, καὶ φθορὰς, καὶ τὰς ἐν τοῖς τέρασι διαμαρτίας οἷον τῆς φύσεως προβαλλομένους, καὶ τούτων τὸ, πρὸς τὰς ἀτρέπτους, καὶ ἀσφαλεῖς, καὶ ἐς ἀεὶ ἀραρείας τοῦ τεχνίτου λόγου νοήσεις, ἀσύμφωνον

(1) Ἐν Τιμαίῳ.

Ε.Υ.Δ της Κ.τ.Π ΙΩΑΝΝΙΝΑ 2006

φωνον ἐν κακῇ τιθεμένους καὶ ἐκφαυλίζοντας; ἢ ὅτι καὶ τούτων εἰς τὴν ἀπαιτουμένην τῷ παντὶ διαρμοσίαν καὶ τάξιν συντελουσῶν, ἐν τῷ ἀρχετύπῳ κόσμῳ ἀμεταθέτως οἱ ὅροι πεπήγασι, καὶ θεσμοῖς ἀϊδίοις ἕκαστα πειθαρχεῖ, τὰ ἐν χρόνοις τεταγμένοις ἐκβαίνοντα. Εἰ δέ τις καὶ τὰς κατὰ προαίρεσιν ἐκτροπὰς ἡμῖν ὑποκρούσειεν, ἐννοείτω δή, ὡς οὐδὲ ὄντα αὗται εἰσίν, εἰ μηδὲ ἀγαθὰ ὅλως, (§. υνα'.) καὶ οὐδὲ τῆς τῶν ὄντων ἀληθείας εἰσὶ δεκτικά. (§. υξζ'.) Τὸ γε μὴν τὴν αἱρουμένην δύναμιν ἐλευθέραν τε καὶ ἀπαραβιάστως, περὶ τὰ ἐναντία στρέφεσθαι ἔχειν, καὶ κατὰ τὸ δοκοῦν, πρὸς ὁπότερον ῥέπειν, τῇ φύσει τῇ ἀνθρωπίνῃ τελειότητα ταύτην τυγχάνειν μάλιστα ἐπιφέρουσαν, ὡς ἀγαθόν τε ὄν, καὶ ὑπὸ τοῦ ἀγαθοποιοῦ οὕτω Δημιουργοῦ ὁροθετηθέν, τῆς με- μεταφυσικῆς καὶ τοῦτο ἀληθείας οἷα δὴ καὶ πάντα τὰ ὄντα μέτοχον κρίνεται.

Θεώρημα ΣϚ'.

§. υξθ'. „ Ἐνδεχόμενον εἶναι καί τινα τὰ κατὰ τέχνην
„ μηδαμῶς ἀληθεύοντα.

Ὅτι καὶ τοῦ κατὰ τὴν τέχνην ὀρθοῦ λόγου ἐνδέχεται ἀπᾴδειν τὰ τεχνουργούμενα, ταῦτα δέ τοι τεχνικῶς ψευδόμενα εἶναι λέγεται. (§. υξϛ'.) Ἀληθεύει γὰρ τὸ πρὸς τὸν ἐπιτεχνησάμενον νοῦν ἐξισάζον τὴν κατ' ἰδέαν ἐμφέρειαν. (§. υξε'.) Ἄρα κτ.

Θεώρημα ΣΖ'.

§. υο'. „ Πολλὰ δὲ καὶ λογικῶς εἰσὶν ἀληθεύοντα, πολ-
„ λὰ δὲ καὶ οὐχί.

Πολλὰ γὰρ τῶν νοητῶν, ταῖς κατὰ νοῦν ἐπιβολαῖς συνᾴδοντα ἐστί· πολλὰ δὲ καὶ τούτων ἀπᾴδοντα. Τὰ μὲν οὖν λογικῶς ἀληθῆ, (§. υξε'.) τὰ δ' οὕτω ψευδῆ. (§. υξϛ'.) Ἄρα τὸ Α'. καὶ τὸ Β'.

Σχό-

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ ΤΟΜΕΑΣ ΦΙΛΟΣΟΦΙΑΣ ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΟ ΕΡΕΥΝΩΝ ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΦΙΛΟΣΟΦΙΑΣ ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ: ΕΠ. ΚΑΘΗΓΗΤΗΣ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ Θ. ΠΕΤΣΙΟΣ
Ε.Υ.Δ της Κ.τ.Π ΙΩΑΝΝΙΝΑ 2006

Σχόλιον.

§. υοα'. Τίς γὰρ ἂν ἐπιεικῶς ἀμφισβητήσειε ποτὲ περὶ ἑαυτοῦ, εἰ ὑπάρχει, εἰ νοεῖ, καὶ περὶ τῶν ἐκτὸς αὐτοῦ σωμάτων, εἰ ταῦτα ὑφέστηκε, καὶ τὰ παραπλήσια; Τοὺς γὰρ παρὰ τοῖς Ὑβερνοῖς Ἰδεΐτας ἐκείνους, (1) οὓς συμφαντικῶν αὐτῶν ἀνέπεισεν ὁ θαυμαστὸς Μαλεβράγχιος (2) τοὺς μηδὲν παρὰ τὸν νοῦν, καὶ τὰς ἐν αὐτῷ ἰδέας ἀποδεχομένους ἕτερον· πρὸς δὲ δὴ τούτοις καὶ τὸν τῆς Γαλλικῆς αἱρέσεως ἐξάρχοντα, (3) σὺν αὐτῷ αὐτοῦ τῷ ξένῳ θεσμῷ, τοῦ περὶ ὄντων ἁπλῶς ἅπαξ γοῦν δεῖν ἐνδοιάζειν, εἰς Κυνόσαργες ἀποπεμψόμεθα. Οὐ γὰρ μόνον ἡμᾶς τε εἶναι ἀνενδοιάστως ἴσμεν, καὶ τὰ περὶ ἡμᾶς ἅπαντα ὅσα δήποτε κινεῖν ἔλαχεν αἴσθησιν (ἵνα μηδὲν εἴπω περὶ τῶν κρειττόνων, εἰς ἅττα ἐξ ἀποκαλύψεως πιστεύομεν, καὶ ἐκ τῆς καλλονῆς τῶν ὁρωμένων εἰσβάλλομεν.) ἀλλὰ καὶ τούτων σχέσεις παντοίας, ἃς πρός τε ἄλληλα αὐτὰ, καὶ πρὸς ἡμᾶς ἔχει ἐπιγιγνώσκομεν (4)· οἷον ὅτι ἄλλα ἄλλων, καὶ ἡμῶν αὐτῶν, ἤτοι μείζονα, ἢ ἐλάσσονα, ἢ ἐγγυτέρω, ἢ ἀπωτέρω· καὶ τὰ μὲν μᾶλλον ὀνησιφόρα, τὰ δ' ἧττον, καὶ τὰ μὲν πλειόνων συμμοιροῦντα τελειοτήτων, τὰ δ' ἐλασσόνων· ἐπιβάλλομεν δὲ καὶ τῶν ὄντων πολλαῖς ἰδιότησιν, ἐκτάσεις τὰς αὐτῶν διακρίνοντες, καὶ κινήσεις, καὶ ἠρεμίας, καὶ σχήματα, καὶ τὰ τούτοις ἐοικότα. Δῆλον δὲ πολλαχῆ τε ἄλλῃ, καὶ ὅτι οὐδὲ ἕν, ἀλλὰ πολλά· καὶ οὐδὲ ταυτὰ, ἕτερα δέ. Καὶ οὐδ' ἀκριβῶς ἐμφερῆ, πολὺ δὲ πρὸς ἄλληλα τὸ ἀνόμοιον ἔχοντα κρίνομεν· ἀλλὰ καὶ οὕτως ἔμπης περὶ τούτων ὑπολαμβάνοντες, πάνυ πολλὰ τῶν ἐν τοῖς οὖσι κρείττω ἢ ὥστε ἡμῖν εἶναι ληπτὰ ὁμολογοῦμεν. Καὶ τοὺς τὰ ἐκ διαμέτρου ἐνεστηκότας δογματιστὰς (εἴτινες καὶ γεγόνασι.) τοὺς

οὐδὲν

---

(1) Ἐν τοῖς κατὰ τὸ Δουβλῖνον ἐκδοθεῖσι Διαλόγοις.
(2) Ὅρα Οὐόλφιον ἐν ψυχολογ. λογικῇ.
(3) Καρτέσιος.
(4) Ὅρα Γενουέσ. Μεταφ. Μέρ. α'. Προτ. ρ'. ρα'. ρβ'. ργ'. ρδ'.

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΟ ΕΡΕΥΝΑΣ ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΦΙΛΟΣΟΦΙΑΣ ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ Κ. ΠΕΤΣΙΟΣ
Ε.Υ.Δ της Κ.τ.Π ΙΩΑΝΝΙΝΑ 2006

οὐδὲν ὅλως ἀμφισβητήσιμον, οὐδ᾽ ἀπερινόητον σφίσιν αὐτοῖς εἶναι κομπάζοντας, τῷ ἴσῳ λόγῳ ἀποξεπόμεθα. Καὶ ἑκατέρου δὲ τοῦ κόμματος τ᾽ ἀνθρώπια τὰ μὲν ἀνοίας, τὰ δ᾽ ἀπονοίας ὄντα μεστὰ, καὶ τὰ μὲν κέντρου, τὰ δὲ χαλινοῦ δεόμενα, διαπτύομεν.

Θεώρημα ΣΗ'.

§. υοβ'. „ Λογικὸν ψεῦδος ἐν ἁπλαῖς νοῦ ἐπιβολαῖς οὐ„ δὲν ἂν εἴη.

Τὸ γὰρ λογικὸν ψεῦδος ἐν ἀσυμφωνίᾳ κεῖται τοῦ νοήματος, καὶ τοῦ νοουμένου. (§. υξς'.) Ἀλλ᾽ οὐδὲν καθ᾽ ἁπλῆν νοῦ ἐπιβολὴν ἐννόημα, ἀσύμφωνον ἂν εἴη ποτὲ τῷ νοουμένῳ. Αὐτοῦ γὰρ θίγει ὁ νοῦς τοῦ νοητοῦ, καὶ οὐκ ἄλλου, καὶ τοῦτο πως αὐτὸ ἐνεργείᾳ γίνεται, ὡς ἐν τοῖς περὶ ψυχῆς λόγοις δείκνυται. Ἄρα, κτ.

Σχόλιον.

§. υογ'. Διὸ καὶ Ἀριστοτέλης περὶ τὰ ἁπλᾶ „ μὴ ἐξεῖναί „ λέγει ἀπατηθῆναι ὅλως, ἢ ψεύδεσθαι· ἐπὶ τούτων γὰρ τὸ „ μὲν θίγειν, καὶ φάναι ἀληθές. (οὐ γὰρ ταὐτὸ κατάφα„ σις, καὶ φάσις.) Τὸ δὲ ἀγνοεῖν, μὴ θιγγάνειν. (1) Τὰ περὶ τούτου καὶ αὐτοὶ ἐς πλάτος, ἐν τοῖς εἰς τὴν Λογικὴν τείνουσι ζητήμασιν ἐπραγματευσάμεθα.

Περὶ Τάξεως.

§. υοδ'. Η πλειόνων τινῶν κατὰ διαμονὴν, ἢ διαδοχὴν θεω-

(1) Ἀρισ. Μεταφ. Θ'. Κεφ. ι'. Καὶ περὶ ψυχῆς Βιβλ. γ'.

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ ΤΟΜΕΑΣ ΦΙΛΟΣΟΦΙΑΣ ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΟ ΕΡΕΥΝΩΝ ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΦΙΛΟΣΟΦΙΑΣ ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ: ΕΠ. ΚΑΘΗΓΗΤΗΣ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ Θ. ΠΕΤΣΙΟΣ

Ε.Υ.Δ της Κ.τ.Π ΙΩΑΝΝΙΝΑ 2006

θεωρουμένων, σειρά τε καὶ ἀλληλουχία, ἐν ὁμοιότητί τινι συμφωνούντων, τάξις ἤκουσεν, ἡ δὲ ἐν ἀνομοιότητι, ἀταξία. Δεῖ τοίνυν πολλά τε εἶναι οἷς ἡ τάξις ἐνεμφαίνεται, καὶ ταῦτα τῇ μὲν διαφέροντα, τῇ δὲ καὶ ὁμοίως πρὸς ἄλληλα ἔχοντα· τὸ δέ, καθ' ὃ τὰ διαφέροντά πῃ, ὁμοίως ἔχει, κανὼν τῆς τάξεως, εἴωθε λέγεσθαι. Καὶ ἑνὸς μὲν παρόντος κανόνος ἁπλουστέρα ἡ τάξις, πλειόνων δέ, μᾶλλον σύνθετος.

Θεώρημα ΣΘ'.

§. υοε'. „ Οὐκ ἐπὶ πάντων οἷς ἔνεστιν ἡ τάξις καταφα-
„ νής.

Οὐδὲ γὰρ ὁ κανών, καθ' ὃν τὰ ὄντα ὁμοίως ἔχειν, ἀεὶ σαφής, πολλῶν ἀγνοουμένων. (§. υοβ'.) Ἐν τούτοις δὲ τὰ τῆς τάξεως σώζεται. (§. υοδ'.) Ἄρα, κτ.

Σχόλιον.

§. υος'. Οὕτω τοὺς τῶν καλῶν τῆς Γεωμετρίας ἀμοιρήσαντας, δι' ἄγνοιαν τῆς ἀναλογίας ἡ τῶν σχημάτων πολλάκις λανθάνει τάξις. Καὶ ἡ τῶν ἀστέρων δὲ ἀπειροπληθὴς χορεία, ἀτάκτως ἔχειν τοῖς πολλοῖς κρίνεται, ὅτι ὁ κανὼν ᾧ στοιχοῦσιν ἠγνόηται. Καὶ τὸ τῆς παροιμίας δέ, ὄνος πρὸς λύραν, προσεμπεδοῖ τὸ λεγόμενον.

Θεώρημα ΣΙ'.

§. υοζ'. „ Ἐνδέχεται καὶ ἀτακτεῖν πως τὰ τάξιν ἔχον-
„ τα, καὶ ἀτάκτως ἐκκεῖσθαι τὰ ἀτακτοῦντα, ἄλλως καὶ ἄλ-
„ λως.

Ἐνδέχεται γὰρ τῇ μὲν ὁμοίως, τῇ δ' ἀνομοίως ἔχειν πρὸς ἄλληλα. Ἄρα (§. υοδ'.) κτ.

Θεω-

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ
ΤΟΜΕΑΣ ΦΙΛΟΣΟΦΙΑΣ
ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΟ ΕΡΕΥΝΩΝ ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΦΙΛΟΣΟΦΙΑΣ
ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ: ΕΠ. ΚΑΘΗΓΗΤΗΣ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ Θ. ΠΕΤΣΙΟΣ
Ε.Υ.Δ της Κ.τ.Π
ΙΩΑΝΝΙΝΑ 2006

Θεώρημα ΣΙΑ΄.

§. υοη΄. „ Ἀκριβεστέρα δὲ τάξις, ἡ μᾶλλον σύνθετος. Ἅτε δὴ πλείοσι στοιχοῦσα κανόσιν. (§. υοδ΄.)

Θεώρημα ΣΙΒ΄.

§. υοθ΄. „ Ἄκρατος ἀταξία ἐπὶ τῶν ὑφεστώτων οὐκ ἔστι. Συνδέει γὰρ ἅπαντα, ἐν πολλοῖς κοινωνοῦντα, πρὸς ἄλληλα, εἰς τὴν τοῦ ὅλου ἐγκόσμου συμπλήρωσιν, [illegible] οὐδ᾽ ἑξῆς.

Τέλος τῆς Ὀντολογίας.

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ ΤΟΜΕΑΣ ΦΙΛΟΣΟΦΙΑΣ ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΟ ΕΡΕΥΝΩΝ ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΦΙΛΟΣΟΦΙΑΣ ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ: ΕΠ. ΚΑΘΗΓΗΤΗΣ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ Θ. ΠΕΤΣΙΟΣ
Ε.Υ.Δ της Κ.τ.Π ΙΩΑΝΝΙΝΑ 2006

ΠΙΝΑΞ

ΤΩΝ

ΕΝ ΤΗ ΟΝΤΟΛΟΓΙΑ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ

ΚΕΦΑΛΑΙΩΝ.

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ
ΤΟΜΕΑΣ ΦΙΛΟΣΟΦΙΑΣ
ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΟ ΕΡΕΥΝΩΝ ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΦΙΛΟΣΟΦΙΑΣ
ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ: ΕΠ. ΚΑΘΗΓΗΤΗΣ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ Θ. ΠΕΤΣΙΟΣ

ΚΕΦ. Α΄. Περὶ Ἀρχῶν, καὶ Αἰτίων. Σελ. 7
ΚΕΦ. Β΄. Περὶ Ἀρχῶν τῶν κατὰ τὸ γινώσκεσθαι, καὶ περὶ τοῦ Κριτηρίου. 10
ΚΕΦ. Γ΄. Περὶ Ἀρχῶν Γενέσεως, καὶ Συνθέσεως, ἤτοι περὶ Αἰτίων. 36
ΚΕΦ. Δ΄. Περὶ ὄντος, καὶ μὴ ὄντος, δυνατοῦ καὶ ἀδυνάτου, ὑπάρχοντος καὶ μέλλοντος, ἀναγκαίου καὶ ἐνδεχομένου. 80
ΚΕΦ. Ε΄. Περὶ οὐσίας, ἰδίου, καὶ συμβεβηκότος, δυνάμεώς τε, καὶ ἐνεργείας, καὶ περὶ φύσεως. 124
ΚΕΦ. ς΄. Περὶ Ἑνότητος, καὶ Διαιρέσεως, Ταυτότητος καὶ Ἑτερότητος, Ὁμοιότητος καὶ Διαφορᾶς, Ἰσότητος καὶ Ἀνισότητος, καὶ περὶ Ἀντιθέσεων. 156
ΚΕΦ. Ζ΄. Περὶ Ὡρισμένου καὶ Ἀορίστου, καὶ περὶ τοῦ Πεπερασμένου, καὶ Ἀπείρου. 209
ΚΕΦ. Η΄. Περὶ Ὅλου, καὶ Μέρους, καὶ περὶ Ἁπλοῦ καὶ Συνθέτου. 227
ΚΕΦ. Θ΄. Περὶ Τελειότητος καὶ Ἀγαθότητος. 244
ΚΕΦ. Ι΄. Περὶ Ἀληθείας, καὶ Τάξεως. 260

Ε.Υ.Δ της Κ.τ.Π
ΙΩΑΝΝΙΝΑ 2006